

PUBLICACIONS DE LA JUNTA DE CIÈNCIES
NATURALS DE BARCELONA — 1924

Treballs del Museu de Ciències
Naturals de Barcelona

Vol. X

N.º 1

CONTRIBUCIÓ A LA MALACOLOGIA
DEL REGNE DE VALÈNCIA

PER

A. BOFILL i J. B. D'AGUILAR-AMAT

(PUBLICADA EN 25 D'ABRIL DE 1924)

MUSEU DE CIÈNCIES NATURALS
BARCELONA

CONTRIBUCIÓ A LA MALACOLOGIA
DEL REGNE DE VALÈNCIA

CONTRIBUCIÓ A LA MALACOLOGIA DEL REGNE DE VALÈNCIA

PER

A. BOFILL I J. B. d'AGUILAR-AMAT

El material que anem a estudiar procedeix del Regne de València, principalment de les proximitats de Dènia, recollectat pels Srs. Font Quer i Gros en llurs exploracions botàniques d'enguany. Aquestes exploracions foren realitzades durant els mesos de maig i juny, i els fins primordials que es proposaren aquests senyors foren l'estudi florístic de la regió per ulteriors comparacions amb la flora de les Pitiüses, i la recollecció de plantes per a l'Herbari Ibèric que el Museu té l'encàrrec de fer.

Leucochroa candidissima (Draparnaud)

Helix candidissima Draparnaud, Tabl. Moll. France (1801), p. 75; Hist. Moll. France (1805), p. 55, làm. 5, fig. 19.

Altea, Alacant, deserts amb *Lygeum*, a l'altitud de 50 metr.: 23 exemplars, diàm. 23 a 19, alt. 18 a 14 milím.

Port de Biar, Alacant, en les garrigues, a l'altitud de 800 metr.: 14 exemplars, diàm. 23 a 19, alt. 17,75 a 15,75 milím.

Sant Nicolau, prop de Dènia, Alacant: 2 exemplars, diàm. 20 a 18, alt. 16 a 14 milím.

Sogorb, Castelló de la Plana: 1 exemplar, diàm. 18, 5, alt. 16 milím.

Pyramidula (Pyramidula) rupestris (Studer)

Helix rupestris Studer, Faun. Helv. in Cox Trav. Switz., III (1789), p. 430.

Maigó, Alacant, roques a 1150 metr. altitud: 5 exemplars.

Verger, en la serra de Segarria, Alacant: 2 exemplars.

Castell de Castalla, Alacant, a 750 metr. altitud: molts exemplars.

Mascarat, al sur de Calp, Alacant: 7 exemplars.

Helix (Xerophila) variabilis Draparnaud

Helix variabilis Draparnaud, Tabl. Moll. France (1801), p. 73.—Dupuy Hist. Moll. France (1849), p. 294, lám. 14, fig. 2.

Xeresa, València, herbassars secs, a 20 metr. altitud: 18 exemplars.

Helix (Xerophila) arigonis Rossmässler

Helix arigonis Rossmässler, Icon., III, entr. 1 i 2 (1854), p. 21, lám. 88, figs. 823, 824.

Xeresa, València, herbassars secs, a 28 metr. altitud:
2 exemplars.

Sogorb, Castelló de la Plana: 12 exemplars.

Helix (Candidula) grup murcica Guirao

Helix grup *murcica* Guirao Bofill, Bull. Assoc. Exc. Cat. (1890), p. 202.—
Font Quer, Butll. Inst. Cat. Hist. Nat., XXI (1921), p. 178.

H. murcica forma local inèdita Bofill i Haas, Treb. Mus. Cienc. Nat. Barcelona, XIII (1920), p. 91.

H. (Candidula) murcica subsp., Bofill, Ann Junta Ciènc. Nat. Barcelona, III (1918), p. 214.

Candidula murcica subsp., Haas, Butll. Inst. Cat. Hist. Nat., XVIII (1918)
pp. 140, 141.

Castell de Castalla, Alacant, a 750 metr. altitud: 33 exemplars, diàm. 8 a 6,5; alt. 4 a 3,4 milím.

Aquesta *Helix* ha estat, demés, citada en les següents localitats: Serra de Cardó (Bofill, Haas); Montsià sobre St. Carles de la Ràpita (Font Quer); Serra del Toscar i Mola de Tortosa (Haas); Mont Caro i Flix (Bofill i Haas); Miravet i Xerta (Bofill).

Helix (Candidula) derogata Rossmässler

Helix derogata Rossmässler, Icon., III, entr. 1 i 2 (1854), p. 27, fig. 833
(*tipus*) 834 (var. *angulata*).

Cim del Mondúber, València, de 800 a 840 metr. altitud:
2 exemplars diàm. 9,9 a 8,6; alt. 5,6 a 5 milím.

Xeresa, al peu del Mondúber, penyals calcaris, de 50 a 100 metr. altitud: 9 exemplars, tots pertanyents a la susdita varietat *angulata*: diàm. 10. alt. 4 milím.

Serra Gelada, Alacant, marges calissos a l'altitud de 100 a 300 metr.: 8 exemplars de la varietat *angulata*, diàm. 10 a 8, alt. 4 a 3,5 milím.

Helix (Jacosta) barceloi Hidalgo

Helix barceloi Hidalgo, Journ. de Conchyl., XXVI (1878), p. 230; Cat. icon. Mol. terr. Esp., lám. 32 (1884), fis. 363-369; Obras malacológicas, I (1890), p. 15.

Sant Nicolau, prop de Dènia, Alacant, roques calisses, a 50 metr. altitud: 17 exemplars, 10,7 a 9,8; alt. 3,6 a 3,5 milím.

Cap Sant Antoni, Alacant: 2 exemplars, diàm. 12 a 9,3; alt. 5,7 a 4,4 milím.

Benissa, Alacant, roques calisses a 200 metr. altitud: 2 exemplars, diàm. 10,7 a 9, alt. 5,2 a 3,8 milím.

Entre Callosa i Polop, Alacant, penyals calcaris a 250 metr. altitud: 16 exemplars, diàm. 11,2 a 7,8; alt. 4,7 a 3,8 milím.

Aquesta espècie havia estat atribuïda per Rossmässler, Pfeiffer i el mateix Hidalgo a *H. setubalensis* que Pfeiffer descrigué amb exemplars de Portugal, mes Hidalgo en 1878 ja la distingí de l'espècie portuguesa, segons indiquem en la sinonímia.

En totes les localitats abans citades, totes elles de la província d'Alacant, demés d'Alacant i Calp, es troben ensems exemplars blancs i groguencs, i amb faixes fosques, variables en situació, tamany i número. L'espira també varia molt en alçada i l'escultura és així mateix molt variable.

Helix (Carthusiana) carthusiana Müller

Helix carthusiana Müller, Verm. terr. fluv. hist., II (1774), p. 15

Barranc de l'Açafort, València: 1 exemplar, diàm. 12, alt. 7 milím.

Sogorb, Castelló de la Plana; 1 exemplar, diàm. 11, alt. 7 milím.

Helix (Caracolina) lusitanica Pfeiffer

Helix lusitanica Pfeiffer, Symb. hist. Helic., sect. I (1841), p. 41, diagn. 26.

Cim del Mondúber, València, de 800 a 840 metr. altitud: 12 exemplars, diàm. 15 a 12, alt. 6 a 5 milím.

Les dimensions són les mateixes que les assignades en la diagnosi, feta amb els exemplars portuguesos, els quals ofereixen també identitat amb els valencians.

Es troba la citació de Tabernes de Valldigna, prov. de València, en el "Cat. icon. y descrp. Mol. terr. Esp. Port. y Bal." de Hidalgo, p. 199. La localitat on els ha recollit el Dr. Font Quer està més al sur de Tabernes, de Valldigna a una altitud relativament considerable.

Rosals, en sa "Nota sobre Malacologia subterrànea" i "Notes sobre Malacologia catalana", Butll. Inst. Cat. Hist. Nat., X (1910), p. 21 i XIII (1913), p. 84, cita aquesta *Helix* a Arbós, prov. de Tarragona.

Es remarcable la presència d'aquesta espècie, sens cap modificació, en les parts oceànica i mediterrània de la península ibèrica.

Helix (Pseudotachea) splendida Draparnaud

Helix splendida Draparnaud, Tab. Moll. France (1801), p. 83; Hist. Moll. France (1805), p. 98, lám. 6, figs. 9-11.

Cap Cullera, València: 4 exemplars, diàm. 20 a 16,5; alt. 11 a 10 milím.

Tabernes de Valldigna, València: 3 exemplars, un d'ells amb les faixes 1, 2, 3 superiors i 5 inferiors, representades per puntuacions poc aparents, diàm. 18 a 17, alt. 11 a 10,5 milím.

Barranc de la Falzia, prop de La Barraca de Valldigna, València; garrigues a 300 metr. altitud: 6 exemplars, dels quals 2 amb les faixes 1, 2, 3 superiors i 5 inferior, representades per puntuacions poc aparents, diàm. 18,5 a 16, alt. 11 a 9,5 milím.

Xeresa, València a 100 metr. alt.: 17 exemplars, dels quals 2 amb les faixes 1, 2, 3, 5, representades per puntuacions poc aparents i un amb les dites faixes discontinues, diàm. 20 a 17, alt. 11 a 10 milím.

Cim del Mondúber, València, de 800 a 840 metr, altitud: un exemplar, diàm. 19,3; alt. 11 milím.

Verger, serra de Segarria, Alacant: 6 exemplars, dels quals un amb les faixes 1, 2, 3, 5, representades per puntuacions poc aparents i 3 amb les faixes 1, 2, 3, discontinues, dim. 19,3 a 16,7; alt. 10, 7 a 10, 1 milím.

Sant Nicolau, al Sur de Dènia, Alacant: 3 exemplars, diàm. 19 a 18,4; alt. 11,7 a 10,5 milím.

Montgó, Alacant, herbeis, de 200 a 300 metr. altitud: 36 exemplars, dels quals 9 amb les faixes 1, 2, 3, interromptes, diàm. 21,5 a 15, alt. 18 a 10 milím.

Cap Sant Antoni, Alacant: 10 exemplars, diàm. 18,3 a 16,2; alt. 10 a 9,5 milím., i un amb les faixes 1, 2, 3, representades per puntuacions i la closca de color rosaci, diàm. 14,7; alt. 9,4 milím.

Calp, Alacant, sorrals marítims; un exemplar, diàm. 19, alt. 12 milím.

Hifac, Alacant: 12 exemplars, dels quals 3 amb les faixes 1, 2, 3, representades per puntuacions poc aparents, diàm. 20,3 a 17, alt. 12 a 10,6 milím., i un, recollit al peu dels penyals a 100 metr. altitud, en els detritus, amb estriació ben visible i les cinc faixes interrompudes, diàm. 17,5; alt. 9,7 milím.

Mascarat, al sur de Calp, Alacant, penyals calcaris a 100 metr. altitud: 3 exemplars, dels quals un bastant estriat amb les faixes 1, 2, 3, 5, interrompudes, diàm. 19,5 a 19 alt. 11 a 10,4 milím.

Serra Gelada, Alacant, marges calcaris de 100 a 300 metr. altitud: un exemplar, diàm. 18. alt. 11 milím.

Aitana, Alacant, penyals calcaris a 1,300 metr. altitud: 6 exemplars dels quals 2 amb les faixes 1, 2, 3, 5, representades per puntuacions més o menys aparents, diàm. 23 a 20, alt. 14 a 13 milím.

Sogorb, Castelló de la Plana: 14 exemplars, diàm. 18 a 115, alt. 10 a 9,5 milím.

***Helix (Cryptomphalus) aspersa* (Müller)**

Helix aspersa Müller, Verm. terr. fluv. hist., II (1774), p. 59

Montgó, Alacant, herbeis de 200 a 300 metr. altitud: 2 exemplars, diàm. 37,5 a 35, alt. 34 a 32 milím.

Al peu del Montgó: 10 exemplars, diàm. 37 a 35, alt. 31 a 26 milím., un d'ells relativament aplanat, de diàm. 35,5 i alt. 28 milím.

Entre Callosa i Polop, Alacant, en els penyals calcaris a 250 metr. altitud: 2 exemplars, diàm. 42 a 39, alt. 35 a 33 milím.

Serra de Segarria, Alacant: 2 exemplars, diàm. 44 a 42, alt. 37 a 34 milím.

Són remarcables per llurs dimensions.

Helix (Eobania) vermiculata (Müller)

Helix vermiculata Müller, Verm. terr. fluv. hist. II (1774), p. 20

Al peu del Montgó, Alacant: 28 exemplars, diàm. 32 a 24,5; alt. 22 a 17 milím.

Helix (Archelix) punctata (Müller)

Helix punctata Müller, Verm. terr. fluv. hist. II (1774), p. 21.

Serra de Segarria, Alacant: 5 exemplars, diàm. 44 a 40, alt. 28 a 25 milím.

Sogorb, Castelló de la Plana: un exemplar, diàm. 35,5; alt. 21,5 milím.

Cal remarcar les grans dimensions dels exemplars de la Serra de Segarria.

Helix (Archelix) alonensis (Férussac)

Helix alonensis Férussac, Prodr. gen. Moll. (1821), n.º 62; Hist. nat.

Moll. terr. fluv., (1819-1832), lám. 39, figs. 1-9, i lám. 39 b., fig. 8.

Port de Biar, Alacant, en les garrigues, a l'altitud de 800 metr.: 2 exemplars, diàm. 31 a 30, alt. 21 18 milím.

Montgó, Alacant, penyals calcaris i herbassars, a l'altitud de 300 a 500 metr.: 3 exemplars, diàm. 33 a 30, alt. 22 a 20,5 milím.

Cim del Mondúber, penyals calcaris i garrigues, de 800 a 840 metr. d'altitud: 2 exemplars, diàm. 36 a 29, alt. 22 a 20 milím.

Cap Sant Antoni, Alacant: un exemplar, diàm. 27, alt. 18 milím.

Helix (Euparypha) pisana Müller

Helix pisana Müller, Verm. terr. fluv. hist., II (1774), p. 60

Xeresa, València, herbassars secs: un exemplar, d'ornamentació semblant a la de la var. *musica* Monterosato (v. Taylor, Mon. land fresh. Moll. Brit. Is., III, lám. 30, fig. 17), diàm. 18,7; alt. 13,4 milím.

Calp, Alacant, sorrals marítims: 27 exemplars, de variada ornamentació, diàm. 19 a 14, alt. 13 a 9 milím.

Pupa (Modicella) farinesi (Desmoulins)

Pupa farinesi Desmoulins, Act. Soc. Lin. Bordeaux (1835), p. 176, lám. 2, fig. E.

Cimat de Valldigna, València, penyals calcaris, a 200 metr. altitud: 4 exemplars.

Castell de Castalla, Alacant, a 750 metr. altitud: 70 exemplars.

Maigmó, Alacant, roques a 115 metr. altitud: 40 exemplars.

Cal fer observar que tant en les regions pirenaïques, com en les valentines va acompanyada aquesta *Pupa* de *Pyramidula rupestris*.

Pupa (Modicella) jumillensis (Guirao)

Pupa jumillensis (Guirao) Rossmässler, Icon., XVII, XVII, (1859)
p. 110, lám. 85, fig. 943

Alcoy, Alacant, a 700 metr. altitud: més de 100 exemplars
Aitana, Alacant: 4 exemplars.

Pupa (Modicella) arigonis (Rossmässler)

Pupa arigonis Rossmässler, Icon, XVII-XVIII (1859), p. 105. lám. 85,
fig. 935.

Cap Cullera, València: 5 exemplars, closca còrnea, color lleonada, denticulació poc robusta.

Xeresa, València, penyals calcaris, de 50 a 100 metr. altitud: més de 100 exemplars.

Mondúber, València, penyals, de 700 a 840 metr. altitud: 8 exemplars.

Verger, en la Serra de Segarria, Alacant, 14 exemplars.

Montgó, Alacant, penyals calcaris, de 200 a 500 metr. altitud: 226 exemplars, dels quals 98 de dimensions més reduïdes i amb la denticulació més uniforme que venen a constituir una forma que podria denominar-se *isodon*.

Mascarat, Alacant: 40 exemplars.

Puig Campana, Alacant, penyals calcaris a 800 metr. altitud: 38 exemplars.

Hifac, Alacant, penyals calcaris, verticals, de 80 a 100 metr. altitud: 100 exemplars, de denticulació poc robusta.

Entre Callosa i Polop, Alacant, penyals calcaris, a 250 metr. altitud: 40 exemplars *isodon*.

Port de Biar, Alacant, roques, a 800 metr. altitud: 38 exemplars.

Pupa (Granopupa) granum Draparnaud

Pupa granum Draparnaud, Tabl. Moll. France (1801), p. 50; Hist. nat. Moll. France (1805), p. 63, lám. 3, figs. 45-46.

Xeresa, València, penyals calcaris, de 50 a 100 metr. altitud: un exemplar.

Castell de Castalla, Alacant, a l'altitud de 750 metr. un exemplar.

Rumina decollata (Linné)

Helix decollata Linné, Syst. Nat., ed. X. (1758), p. 773.

Xeresa, al peu del Mondúber, València, penyals calcaris, de 50 a 100 metr. altitud: 2 exemplars joves.

Sant Nicolau, prop de Dènia, Alacant, roques calisses, a 50 metr. altitud: un exemplar jove.

Montgó, Alacant, herbeis, de 200 a 300 metr. altitud: un exemplar.

Ferussacia folliculus (Gronovius)

Helix folliculus Gronovius, Zooph Gronoviani, fasc. III (1781), p. 296.

Xeresa, València, penyals calcaris, de 50 a 100 metr. altitud: 4 exemplars.

Sant Nicolau, prop de Dènia, Alacant, roques calisses a 50 metr. altitud: 19 exemplars.

Entre Callosa i Polop, Alacant, penyals calcaris, a 250 metr. altitud: 3 exemplars.

Castell de Castalla, Alacant, a 750 metr. altitud: un exemplar.

Ericia elegans (Müller)

Cyclostoma elegans Müller, Verm. terr. fluv. hist., II (1774), p. 177.

Ericia elegans Bofill i Haas, Treb. Mus. Cien. Nat. Barcelona, IX (1920) p. 48.

La Barraca de Valldigna, en el barranc de la Falzía, València, garrigues a 300 metr. altitud: 9 exemplars.

Xeresa, València, a 100 metr. altitud: 6 exemplars.

Cim del Mondúber, València, de 800 a 840 metr. altitud: 3 exemplars.

Montgó, Alacant, penyals calcaris i herbassars, de 300 a 500 metr. altitud: un exemplar, i herbeis, de 200 a 300 metr. altitud: un exemplar.

Mascarat, prop de Calp, Alacant, penyals calcaris a 100 metr. altitud: 10 exemplars.

Sogorb, Castelló de la Plana: un exemplar.

Leonia mamillaris (Lamarck)

Cyclostoma mamillaris Lamarck, Anim. s. vert, VI (1822), p. 147, n.° 20.
Leonia mamillaris Gray, Nom. Moll. Anim. Shells Coll. Brit. Mus., Part
I, Cycloph. (1850).

Hifac, Alacant: 2 exemplars.

Melanopsis laevigata Lamarck

Anim. s. vert., VI part. 2.ª (1822), p. 168.—Bourguignat, Malac. Alg., II
(1864), lám. 16, fig. 5.

Barranc d'Aigües, mont Cabessó, Alacant: molts exemplars, diàm. 6 a 5, alt. 16 a 12,5 milím.

Melanopsis maroccana etrusca Villa

Melanopsis etrusca Villa (mss.)—Bourguignat, Ann. Malac., II (1884),
p. 105.
M. dufouri var. *etrusca* Brot, Cat. esp. Mélan. (1862), p. 63.

Xaraco, València, aigües corrents: 17 exemplars, diàm.
7,6 a 5,4; alt. 18 a 12,5 milím.

Barranc de l'Açafort, prop de Vilallonga, València: 15
exemplars, diàm. 8, alt. 15 milím.

BIBLIOGRAFIA

- Bofill (A.)—Butlletí de l'Associació d'Excursions catalana, XII (1890). Barcelona.
- Bofill (A.)—Anuari de la Junta de Ciències Naturals de Barcelona, III (1918). Barcelona.
- Bofill (A.) i Haas (F.)—Treballs del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, IX, XIII (1920). Barcelona.
- Bourguignat (J.—R.)—Malacologie de l'Algérie, Histoire naturelle complète des Mollusques recueillis au Nord de l'Afrique (1863—1864) Paris.
- Bourguignat (J.—R.)—Annales de Malacologie, II (1884). Paris.
- Brot (A.)—Catalogue des espèces de Mélaniens (1862). Genève.
- Desmoulins—Actes de la Société linnéenne de Bordeaux (1835).
- Draparnaud (J.—P.—R.)—Tableau des Mollusques terrestres et fluviatiles de la France, an XI (1801). Montpellier.
- Draparnaud (J.—P.—R.)—Histoire naturelle des Mollusques terrestres et fluviatiles de la France (1805). Montpellier et Paris.
- Dupuy (D.)—Histoire naturelle des Mollusques terrestres et d'eau douce qui vivent en France (1847-1852). Paris.
- Férussac (A.—E.)—Histoire naturelle générale et particulière des Mollusques terrestres et fluviatiles, tant des espèces que l'on trouve aujourd'hui vivantes, que des dépouilles fossiles de celles qui n'existent plus (1819-1832). Paris.
- Férussac (A.—E.)—Tableau systématique des animaux Mollusques classés en familles naturelles, dans lesquelles on a établi la concordance de tous les systèmes; suivi d'un

- prodrome général pour tous les Mollusques, terrestres ou fluviatiles, vivants ou fossiles (1821). Paris.
- Font Quer (P.)—Butlletí de la Institució Catalana de Història Natural, XXI (1921). Barcelona.
- Gray (J. E.)—Nomenclature of Molluscous Animals and Shells in the Collection of the British Museum. Part I. Cyclophoridae. (1850). London.
- Gronovius (L. Th.)—Zoophylacium Gronovianum (1763-1781) Lugduno-Batavorum.
- Haas (F.)—Butlletí de la Institució Catalana de Història Natural, XVIII (1918). Barcelona.
- Hidalgo (J. G.)—Journal de Conchyliologie et de Paléontologie conchyliologique, XXVI (1878). Paris.
- Hidalgo (J. G.)—Catálogo iconográfico y descriptivo de los Moluscos terrestres de España, Portugal y las Baleares (1875-1884). Madrid.
- Hidalgo (J. G.)—Obras malacológicas, I (1890). Madrid.
- Lamarck (J.-B. M.)—Histoire naturelle des animaux sans vertèbres, (1815-1822). Paris.
- Linné (C. v)—Systema naturae per regna tria naturae secundum classes, ordines, genera, species, cum characteribus differentiis, synonymis, locis. Editio decima (1758). Holmiae.
- Müller (O. Fr.)—Vermium terrestrium et fluviatilium historia, seu animalium infusorium, Helminthicorum et Testaceorum non marinorum succincta historia, II (1774), Havniæ et Lipziæ.
- Pfeiffer (L.)—Symbolae ad historiam Heliceorum (1841-1846). Cassel.
- Pfeiffer (L.)—Monographia Pneumonopomorum viventium (1852). Cassel.

- Rosals (J.)—Butlletí de la Institució Catalana de Història Natural, X, XIII (1910, 1913). Barcelona.
- Rossmässler (E. A.)—Iconographie der Land-und-Süsswasser Mollusken mit vorzüglicher Berücksichtigung der europäischen noch nicht abgebildeten Arten (1835-1859). Dresden und Leipzig.
- Studer - Faunula helvetica; Vermes, testacea - in Coxe, Travels of Switzerland (1798). London.
- Taylor (J. W.)—Monograph of the land and freshwater Mollusca of the British Isles (1907-1914) Leeds.